

Projectenkalender waterschapsmarkt 2022-2024

eib

Economisch Instituut
voor de Bouw

Het auteursrecht voor de inhoud berust geheel bij de Stichting Economisch Instituut voor de Bouw. Overnemen van de inhoud (of delen daarvan) is uitsluitend toegestaan met schriftelijke toestemming van het EIB. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen en dergelijke, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld.

December 2022

Projectenkalender waterschapsmarkt 2022-2024

Paul Groot
Nylas Visser

Inhoudsopgave

Conclusies op hoofdlijnen	7
1 Inleiding.....	11
1.1 Inleiding	11
1.2 Accenten in de derde meting	12
1.3 Indeling van de waterschapsmarkt in regio's	14
1.4 Verantwoording	15
1.5 Leeswijzer	15
2 Totaaloverzicht werken en diensten	17
2.1 Aantal projecten en geraamde bouwsom	17
3 Werken op de Projectenkalender.....	19
3.1 Inleiding	19
3.2 Kenmerken van de werken	19
3.3 Veranderingen in het werkenbestand	25
3.4 Aanbestedingen 2023-2024	26
3.5 Aanbestedingen per regio	30
3.6 Voortgang van individuele werken	32
4 Diensten op de Projectenkalender.....	33
4.1 Inleiding	33
4.2 Kenmerken van de diensten	33
4.3 Aanbesteding van diensten in 2023-2024	34
4.4 Aanbestedingen per regio	35
Bijlage Voorbeeld van een project factsheet.....	37

Conclusies op hoofdlijnen

Dit rapport bespreekt de belangrijkste uitkomsten van de meting voor de Projectenkalender Waterschapsmarkt 2022-2024. De uitslagen zijn op basis van een uitvraag onder de waterschappen¹ in Nederland. De projecten (werken en diensten) die in dit rapport worden besproken, zijn projecten die volgens de huidige planning van de waterschappen (vrijwel) zeker in uitvoering komen in uiterlijk het vierde kwartaal van 2024. Hieronder worden de belangrijkste uitkomsten beschreven.

535 projecten op de kalender, geraamde bouwsom bijna € 1,8 miljard

Alle waterschappen hebben informatie aangeleverd over projecten die in de periode 2023-2024 naar verwachting op de markt zullen komen. Met deze informatie is er zicht op 535 projecten, waarvan 481 zijn aangemerkt als werken en 54 als diensten². De totale verwachte bouwsom op basis van deze aangeleverde data bedraagt in de huidige meting bijna € 1,8 miljard.

Kwaliteit van aangeleverde data

Alle waterschappen hebben data aangeleverd. Bedacht moet echter worden dat het projectenbestand een momentopname is die niet compleet zal zijn.

Een aantal kenmerken van de aangeleverde projectdata is goed ingevuld door de waterschappen. Het type opdracht, de aard van de werkzaamheden en de deelmarkt zijn bij vrijwel alle projecten bekend en ingevuld. Ook de bouwsomklasse is voor veel projecten (85%) bekend.

De kenmerken contractvorm, start aanbesteding en uitvoering, en de mate van zekerheid zijn nog niet bij alle projecten bekend. Deze zijn voor tussen de 55% en 70% van de projecten ingevuld. Wanneer dit nog bepaald moet worden, is dit in bijna alle gevallen ook door de waterschappen aangegeven.

Op het gebied van diensten zijn door 14 van de 22 waterschappen data aangeleverd. Het totaal van 56 aangeleverde diensten¹ is daarmee verre van compleet. De beschrijving en analyse van de diensten moet daarom met enige voorzichtigheid worden beoordeeld.

In vergelijking met voorgaande metingen is de doorlooptijd van de inventarisatie veel korter geweest, waarmee de actualiteitswaarde van de Projectenkalender is toegenomen.

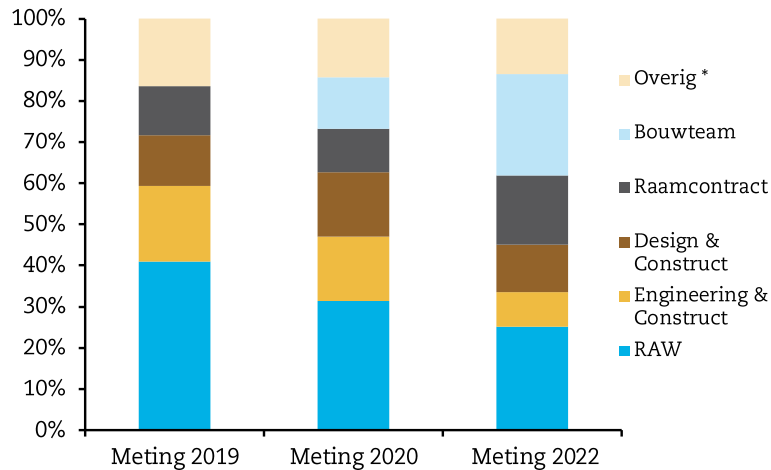
Aantal bouwteams verdubbeld, groot aandeel in marktvolume

Eén van de belangrijkste trends in het projectenbestand is de sterke opmars van het bouwteam als contractvorm (figuur 1). Waterschap en marktpartij werken hierin op een intensieve wijze samen waarbij meer aandacht is voor risicobeheersing, kansen voor innovatie en samenwerking. Het aantal bouwteams is in vergelijking met de vorige meting verdubbeld. Het bouwteam heeft hiermee met circa 25% inmiddels bijna het grootste aandeel in het marktvolume van de verschillende contractvormen bij de waterschappen. Bouwteams worden door de waterschappen vooral voorzien bij polder- en boezemgemalen en RWZI's. Bij bagger- en oeverwerk wordt bij verreweg de meeste aanbestedingen gekozen voor RAW. Bezien naar de aard van de werkzaamheden heeft bij de waterschapswerken meer dan de helft betrekking op verbouw en renovatie.

¹ Wanneer in deze rapportage de term 'waterschappen' wordt gebruikt, omvat dit ook waterschapsbedrijven.

² 56 dienstenprojecten zijn aangeleverd. Twee van de aangedragen projecten vallen in de bouwsomklasse € 5-20 miljoen. Aangezien deze twee opgaven lijken op overkoepelende contracten, zijn deze niet meegenomen in de analyse.

Figuur 1 Verdeling marktvolume projectenbestand (werken en diensten) naar contractvorm, metingen 2019, 2020 en 2022

* In meting 2019 is dit inclusief bouwteam

Bron: EIB

Diensten: veel vraag in deelmarkt dijken en kades

Veertien van de 22 waterschappen hebben informatie aangeleverd ten aanzien van diensten. De gemiddelde omvang van deze aangeleverde diensten bedraagt ongeveer € 1 miljoen.³ Bij de diensten valt het grootste aandeel binnen de deelmarkt dijken en kades. Bijna een derde van de diensten zit in deze deelmarkt. Andere deelmarkten met een relatief groot aantal diensten zijn RWZI's en polder- en boezemgemalen. Diensten van meer dan € 1 miljoen komen vooral voor binnen de deelmarkten dijken en kades en RWZI's.

Vooruitblik: meeste werken gepland in periode tot en met tweede kwartaal 2023

In de eerste helft van 2023 wordt door de waterschappen circa € 400 miljoen aan werken in aanbesteding genomen. Werken die naar verwachting in 2023-I worden aanbesteed, hebben vooral betrekking op dijken en kades, baggerwerk/oeverwerk en RWZI's. In het tweede kwartaal komt meer dan de helft van het aanbestedingsvolume voor rekening van RWZI's. De waterschappen verwachten in de eerste helft van 2023 negen RWZI-werken van € 5 miljoen of meer op de markt te brengen. Van een belangrijk deel van de waterschapswerken is nog niet bekend wanneer de aanbesteding zal starten.

Kans op uitstel bij ruim 20% van de projecten, nog veel onzekerheid omtrent aanbesteding

Waterschappen geven bij circa 35% van de werken aan dat de aanbestedingsdatum vrij zeker wordt gehaald. Bij bijna 40% van de werken vinden de waterschappen de mate van zekerheid echter nog te moeilijk te bepalen. Bij ruim 20% van de werken is er volgens de waterschappen kans op uitstel.

Dynamiek: groot aantal werken uitgesteld ten opzichte van de vorige meting

Bij de waterschappen staan 86 werken zowel in de meting van 2020 als die van 2022. Hiervan kan voor 59 werken de start van de aanbesteding worden vergeleken, bij de rest was de aanbestedingsdatum in de vorige meting en/of in deze meting nog niet bekend. Bij alle 59 werken is uitstel opgetreden in vergelijking met de vorige meting. Dit betreft zowel nieuwbouwwerken als werken bij verbouw/renovatie en beheer en onderhoud (tabel 1). Het gemiddelde uitstel van deze werken is ruim 5 kwartalen. Uitstel kan verschillende oorzaken

³ In de Projectenkalender zijn met name de kleinere diensten ondervertegenwoordigd.

hebben, zoals beperkingen vanuit de coronacrisis, leverantieproblemen of de stikstofproblematiek.⁴ In deze meting is nog niet ingegaan op mogelijke achtergronden van de veranderingen in de planning. Dit komt in volgende metingen mogelijk in beeld.

Tabel 1 Aantal uitgestelde werken en gemiddeld uitstel in kwartalen naar de aard van de werkzaamheden (meting 2022 in vergelijking met meting 2020)

	Aantal uitgestelde werken	Gemiddeld uitstel
Nieuwbouw	26	4,3
Verbouw/renovatie	24	5,8
Beheer en onderhoud	9	4,9
Totaal	59	5,3

Bron: EIB

⁴De informatie in deze Projectenkalender is verzameld vóór de uitspraak van de Raad van State over de bouwvrijstelling in de zaak Porthos. De eventuele effecten van deze uitspraak zijn derhalve niet meegenomen in deze vergelijking.

1 Inleiding

1.1 Inleiding

In de komende jaren staan de waterschappen en de marktpartijen voor omvangrijke opgaven, zowel bij de waterveiligheid als bij het watersysteem en de waterketen. Het realiseren van de opgaven vraagt veel van het vermogen van opdrachtgevers en opdrachtnemers op het gebied van innovatie, flexibiliteit, samenwerking en capaciteit. Projecten kennen een toenemende mate van complexiteit, zowel wat betreft de ruimtelijke als de maatschappelijke omgeving. De ambitieuze doelstellingen voor klimaatbestendigheid, circulariteit en duurzaamheid vragen een vertaling naar de projecten in de praktijk.

Waterschappen en marktpartijen werken al langere tijd samen op de verschillende taakvelden. De samenwerking vloeit voort uit de marktvisie uit 2016, vastgelegd in het visiedocument 'De waterschapsmarkt van de toekomst'. Deze samenwerking heeft onder meer betrekking op het gezamenlijk in beeld brengen van de projecten die de komende jaren op de markt zullen worden gebracht. De Projectenkalender Waterschapsmarkt is opgezet als instrument om het gedachtengoed van de Marktvisie Waterschapsmarkt in praktijk te kunnen brengen. De Projectenkalender draagt bij aan transparantie op de markt en ondersteunt de vroegtijdige dialoog tussen opdrachtgevers en opdrachtnemers waar de marktvisie naar streeft.

Beschrijving en doel Projectenkalender Waterschapsmarkt

Eén van de instrumenten waarmee de marktvisie in de praktijk wordt gebracht, is de Projectenkalender Waterschapsmarkt waarin wordt aangegeven welke projecten in de komende tijd door de waterschappen worden geïnitieerd, voorbereid en aanbesteed. De Projectenkalender geeft inzicht in de kansen en knelpunten om de waterschapsprojecten effectief en op een maatschappelijk verantwoorde wijze uit te voeren. Dit inzicht draagt bij aan continuïteit op de markt en is daarmee gunstig voor het innovatieperspectief op de markt en voor de aantrekkelijkheid van de watersector op de bouw- en arbeidsmarkt. Ook komt deze informatie ten goede aan de plannings van de waterschappen zelf.

In dit rapport presenteren we de uitkomsten van de derde meting van de Projectenkalender Waterschapsmarkt.

Doelstellingen van de Projectenkalender Waterschapsmarkt

Voor de periode tot en met 2024 hebben de waterschappen en de marktpartijen de volgende doelstellingen voor de Projectenkalender:

- *Meerjarig zicht op continuïteit*
Een marktontwikkeling met meerjarig perspectief geeft houvast voor de komende jaren. Dit is gunstig voor de gewenste investeringen in innovaties en verduurzaming. Minder pieken en dalen in het werk dragen bij aan een beheerst prijsniveau op de markt en dit voorkomt verrassingen voor de budgetten.
- *Juiste match van vraag en aanbod*
Toenemende complexiteit, hogere eisen en beschikbare budgetten maken het essentieel dat waterschappen geschikte partijen voor projecten kunnen uitnodigen en marktpartijen zich kunnen richten op projecten waar zij de meeste meerwaarde kunnen leveren. De Projectenkalender ondersteunt de juiste match van vraag en aanbod voor een grotere efficiency en besparing op transactie- en tenderkosten.
- *Inzicht in benodigde capaciteit waterschappen en marktpartijen*
De informatie uit de Projectenkalender geeft inzicht in de consequenties van de projecten voor de benodigde capaciteit bij waterschappen, ingenieursbureaus, marktpartijen en andere bedrijven en voor de opleidingen. Continuïteit op de markt is gunstig voor de positie van waterschappen en marktpartijen op de arbeidsmarkt. Bij het aantrekken van

- mensen naar de waterbouwsector kan een goed toekomstperspectief worden geboden.
- *Oplossingen voor knelpunten*
Een goed beeld van de voortgang van geplande projecten geeft inzicht in mogelijke knelpunten in de voorbereidings- en uitvoeringsfase. Op basis hiervan kunnen waterschappen en marktpartijen gezamenlijk oplossingen zoeken voor verbetering.

1.2 Accenten in de derde meting

Met deze derde meting wordt een volgende stap gezet in de ontwikkeling van de Projectenkalender. Belangrijke accenten in deze meting zijn:

- Focus op de belangrijkste kenmerken van de projecten. De projecten zijn scherper afgebakend en in afstemming met de verschillende betreffende afdelingen van de waterschappen tot stand gekomen.⁵ Tabel 1.1 geeft een overzicht van de definities.
- Bij de projecten is in beeld gebracht hoe betrouwbaar de planning volgens de waterschappen is.⁶

Een ander belangrijk focuspunt is dat de informatie over de individuele projecten door de waterschappen zoveel mogelijk met de marktpartijen wordt gedeeld. Daarom zullen van alle projecten in deze kalender de kenmerken beschikbaar zijn. Deze informatie-uitwisseling draagt naar verwachting bij aan een betere match van vraag en aanbod op projecten.

De Projectenkalender heeft betrekking op alle waterschappen en op de verschillende waterdossiers bij de waterschappen. De ondergrens voor de werken van de waterschappen is evenals in de vorige meting € 500 duizend. Voor de diensten van de waterschappen hebben we de ondergrens gesteld op € 50 duizend.

Ontwikkeling van een Projectenplatform

Een volgende stap in het proces van de Projectenkalender is het opzetten van een Projectenplatform, bijvoorbeeld in de vorm van een toegankelijk webbased instrument. Dit biedt de mogelijkheid om de waterschapsprojecten op een meer continue basis bij te houden waarbij periodiek (bijvoorbeeld éénmaal per jaar) over het dan actuele projectenbestand en de bredere waterschapsmarkt kan worden gerapporteerd. Evenals de Projectenkalender zal het Projectenplatform een gezamenlijk instrument worden van waterschappen en marktpartijen.

Dit Projectenplatform is nu in ontwikkeling. Belangrijke kenmerken van het platform zullen zijn:

- Actueel, flexibel aan te passen bij mutaties
- Interactief, mogelijkheid voor waterschappen en marktpartijen tot analyses

Daarbij zal het platform zoveel mogelijk aansluiten bij bestaande systemen en laagdrempelig bij te houden zijn.

Bij de ontwikkeling van het platform zijn drie invalshoeken van belang:

1. Inhoudelijk: welke informatie zal over de projecten moeten worden verzameld en bij welke bronnen bij de waterschappen moet het platform aansluiten?
2. Procesmatig: waarvoor wordt de projectinformatie gebruikt en wie krijgt toegang tot de beschikbare gegevens?
3. Technisch: hoe kan de projectinformatie op eenvoudige en transparante wijze worden verzameld en worden ontsloten voor de verschillende belanghebbenden

⁵ Hiervoor is een online workshop georganiseerd waarbij vrijwel alle waterschappen waren vertegenwoordigd.

⁶ Analoog aan de Inkoopplanning van Rijkswaterstaat.

Tabel 1.1 Kenmerken van de waterschapsprojecten

Projectkenmerken		Definitie
Kenmerk en omschrijving project		Korte unieke omschrijving van het project.
Werk of dienst	Werk	Het fysiek realiseren (nieuwbouw of verbouw) van een project (waterveiligheid, watersysteem of waterketen).
	Dienst	Een service die wordt verleend. De dienst is in dit geval ten behoeve van uit te voeren werken niet zijnde beheer en onderhoud binnen een exploitatie-rekening.
Aard van de werkzaamheden	Nieuwbouw	Een nieuw object binnen de deelmarkt creëren.
	Verbouw/renovatie	Een bestaand object binnen de deelmarkt aanpassen, verbeteren of als nieuw maken.
	Beheer/onderhoud	Een bestaand object binnen de deelmarkt op een bepaald kwaliteitsniveau houden.
Belangrijkste deelmarkt/inkoopcategorie		De deelmarkt waarbinnen het project op de markt wordt gezet, bijvoorbeeld dijken, oevers, gemalen, rwzi's.
Bouwsomklasse		De (verwachte/gebudgetteerde) projectgrootte in euro's, exclusief btw.
Contractvorm		De beoogde contractvorm voor het project.
Start aanbesteding		(Inschatting van) het verwachte kwartaal van aanbesteding van werk of dienst.
Start uitvoering		(Inschatting van) het verwachte kwartaal van start uitvoering.
Onzekerheid	Kans op versnelling	Mogelijk kan kwartaal van aanbesteding naar voren worden gehaald.
	Kwartaal aanbesteding vrij zeker	Aanbesteding rond aangegeven kwartaal
	Kans op uitstel	Er zijn indicaties dat het kwartaal van aanbesteding niet zal worden gehaald.

Bron: EIB

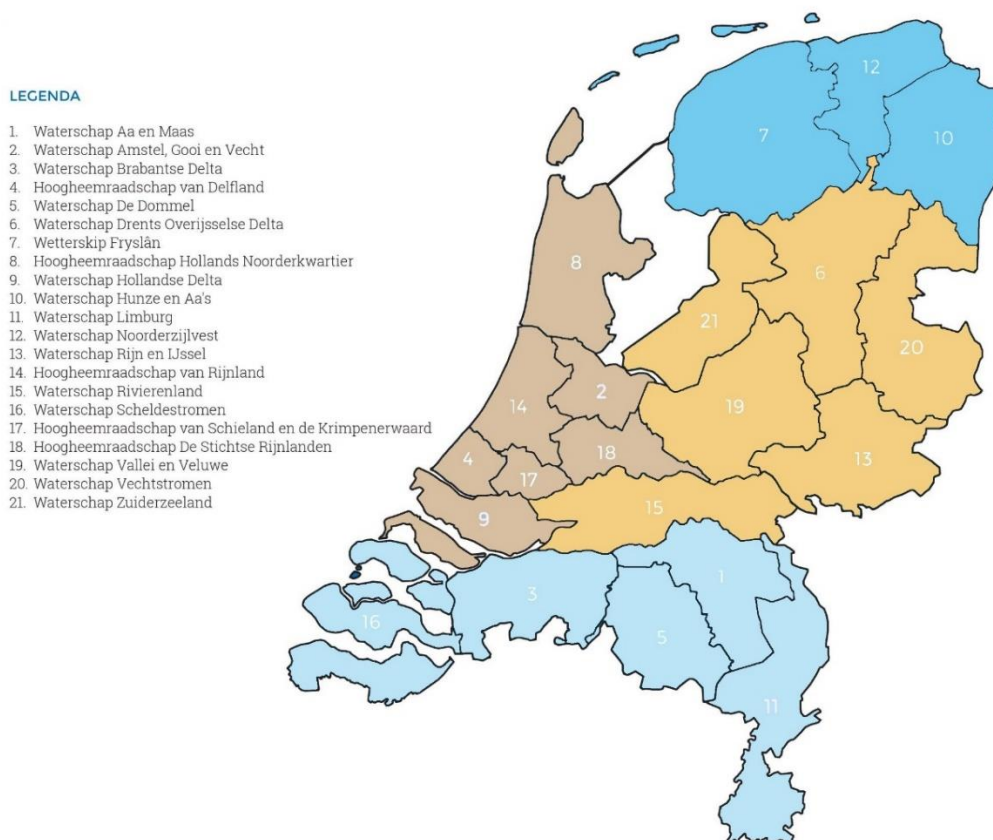
1.3 Indeling van de waterschapsmarkt in regio's

Veel marktpartijen op de waterschapsmarkt werken op regionale schaal. De mkb-bedrijven in de waterbouw behalen 40% van hun omzet bij de waterschappen. Omgekeerd wordt 40% van de werken van de waterschappen door het mkb uitgevoerd. Daarnaast hebben grotere bedrijven vaak ook regionale vestigingen van waaruit opdrachtgevers worden bediend. Bij de aanbestedingen in de komende hoofdstukken zullen we daarom ook ingaan op de regio's waarin de werken en diensten zullen worden uitgevoerd. De waterschappen delen we daarbij in vier regio's in. Het kaartje in figuur 1.1 geeft hiervan een overzicht.

De waterschappen zijn als volgt ingedeeld in de vier regio's:

- Noord: Noorderzijlvest, Fryslân, Hunze en Aa's
Oost: Drents-Overijsselse Delta, Vechtstromen, Vallei en Veluwe, Rijn en IJssel, Rivierenland, Zuiderzeeland
West: Stichtse Rijnlanden, Amstel, Gooi en Vecht, Hollands Noorderkwartier, Rijnland, Delfland, Hollandse Delta, Schieland en de Krimpenerwaard
Zuid: Scheldestromen, Brabantse Delta, De Dommel, Aa en Maas, Waterschap Limburg, Waterschapsbedrijf Limburg

Figuur 1.1 Regio's waterschappen

Bron: Unie van Waterschappen, bewerking EIB

1.4 Verantwoording

Het Economisch Instituut voor de Bouw (EIB) heeft in opdracht van de SWW (Samenwerking WaterschapsWerken) de Projectenkalender Waterschapsmarkt opgesteld. Hiervoor zijn door alle waterschappen gegevens aangeleverd over projecten die in de komende jaren zullen worden voorbereid en aanbesteed. Het EIB heeft alle gegevens geanalyseerd en op basis hiervan deze rapportage opgesteld waarin de belangrijkste resultaten zijn vermeld.

De informatie is verzameld in de periode juni – oktober 2022, waarbij het grootste deel van de gegevens zijn aangeleverd tussen augustus en begin oktober. De Projectenkalender geeft hiermee het marktbeeld van oktober 2022 aan.

Het project is begeleid door vertegenwoordigers van waterschappen en marktpartijen. Tussenresultaten van de Projectenkalender zijn gedeeld met de SWW en het Platform Waterschapswerken. De verantwoordelijkheid voor de inhoud en de conclusies ligt bij het EIB.

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op het totale aantal projecten op de Projectenkalender en de kenmerken van deze projecten (werken en diensten). Dit betreft zowel de aantallen projecten als het totale marktvolume wat naar verwachting met deze projecten gemoeid is.

Hoofdstuk 3 gaat dieper in op de werken die door de waterschappen zijn aangedragen. We gaan zowel in op de verdeling van de werken naar deelmarkt als op de contractvormen en de verdeling naar regio's. Daarnaast wordt de dynamiek van de werken beschreven en wordt er gekeken naar de periode waarin de werken naar verwachting worden aanbesteed en wanneer de uitvoering zal starten. Zowel voor de marktpartijen als de waterschappen is dit van belang voor een goede match van vraag en aanbod en het voorkomen van pieken en dalen op de markt.

Hoofdstuk 4 gaat dieper in op de diensten die zijn aangedragen. Analoog aan de werken worden hier verschillende kenmerken behandeld, alsook de verdeling naar regio's en de periode waarin de diensten naar verwachting worden aanbesteed.

In de bijlage staat een voorbeeld van een fact sheet met de informatie die over individuele projecten beschikbaar is. Het volledige bestand met alle projecten wordt online beschikbaar gesteld als Excelsheet.

2 Totaaloverzicht werken en diensten

2.1 Aantal projecten en geraamde bouwsom⁷

De Projectenkalender Waterschapsmarkt omvat de projecten die door alle waterschappen middels een uitvraag zijn verzameld. In de uitvraag is de waterschappen gevraagd om projecten aan te leveren die volgens hun huidige planning (vrijwel) zeker in uitvoering komen in uiterlijk het vierde kwartaal van 2024. Dit betreft momenteel in totaal 535 projecten. Hiervan zijn er 481 als werken (de fysieke realisatie, zie tabel 1.1) en 54 als diensten (diensten ten behoeve van uit te voeren werken, zie tabel 1.1) gecategoriseerd. Daarnaast zullen bij de waterschappen ook al projecten in voorbereiding zijn die na 2024 in uitvoering zullen komen.

Bijna € 1,8 miljard aan projecten op de Projectenkalender

Op basis van de verwachte bouwsom van de projecten waar deze is ingevuld, bedraagt het marktvolume minimaal € 1.785 miljoen (tabel 2.1). De werken vertegenwoordigen een waarde van bijna € 1,8 miljard. De diensten hebben een geraamde waarde van circa € 50 miljoen. De werken hebben een gemiddelde waarde van € 4,5 miljoen. De gemiddelde omvang van de diensten is in deze meting € 1 miljoen.⁸

In hoofdstuk 3 gaan we verder in op de kenmerken van de werken op de Projectenkalender en geven we informatie over de te verwachten aanbestedingen van werken tot en met 2024. In hoofdstuk 4 geven we een overzicht van de diensten op de Projectenkalender.

Tabel 2.1 Aantal en geraamde waarde van werken en diensten

	Aantal	Waarvan waarde bekend	Geraamde waarde (mln €)	Gemiddelde waarde (mln €)
Werken	481	387	1.736	4,5
Diensten	54	51	49	1,0
Totaal	535	438	1.785	4,1

Bron: EIB

⁷ Onder bouwsom wordt verstaan het bedrag waarvoor de contractant het project (werk of dienst) tot stand brengt (exclusief btw).

⁸ In de inventarisatie zijn diensten meegenomen vanaf € 50.000.

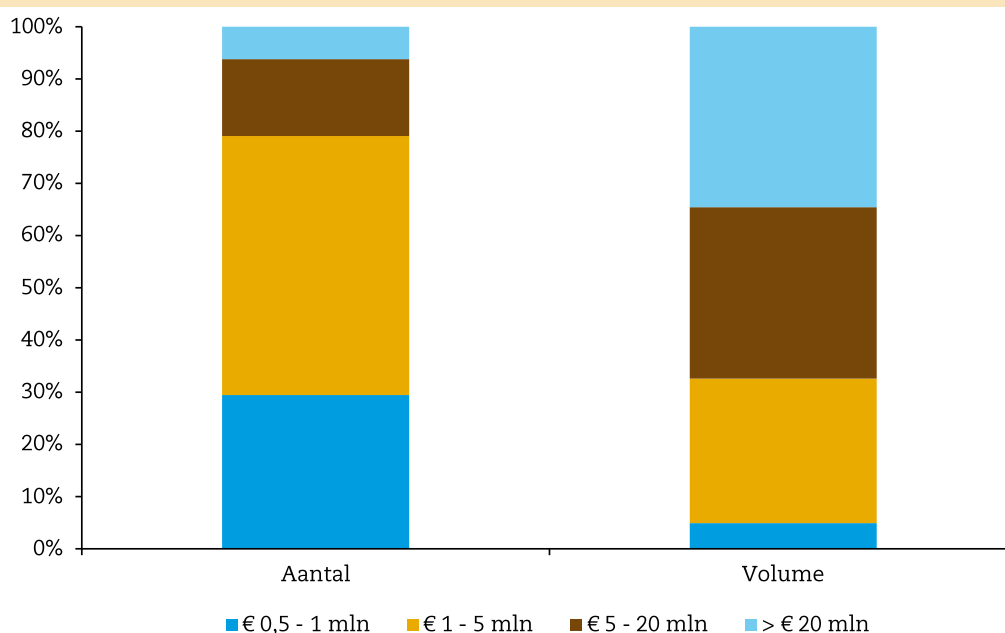
3 Werken op de Projectenkalender

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk geven we een overzicht van de werken die op de Projectenkalender 2022-2024 staan. Van in totaal bijna 390 werken is de bouwsomklasse bekend. Bijna 115 werken hebben een geraamde bouwsom tussen € 0,5 en € 1 miljoen (figuur 3.1). Deze kleinere werken zijn goed voor een marktvolume van € 85 miljoen, 5% van het totale marktvolume voor werken. Ruim 40% van de werken valt in de klasse € 1 tot € 5 miljoen met een aandeel van ruim een kwart in het marktvolume. Bijna 25 werken zijn groter dan € 20 miljoen. Deze maken 5% uit van het totaal en hebben een marktvolume van € 600 miljoen, circa 35% van het totaal.

Wat betreft de waterschapstaken heeft het watersysteem het grootste aantal werken. De gemiddelde omvang van deze werken is echter kleiner dan die bij waterveiligheid en waterketen. Het totale marktvolume is naar verwachting tamelijk gelijkmatig verdeeld over de drie waterschapstaken.

Figuur 3.1 Verdeling aantal werken en marktvolume (%) per bouwsomklasse

Bron: EIB

3.2 Kenmerken van de werken

In deze paragraaf gaan we in op de belangrijkste kenmerken van de werken. Dit betreft onder meer de aard van de werkzaamheden, de deelmarkt en de beoogde contractvorm.

Verbouw en renovatie belangrijkste werkzaamheden

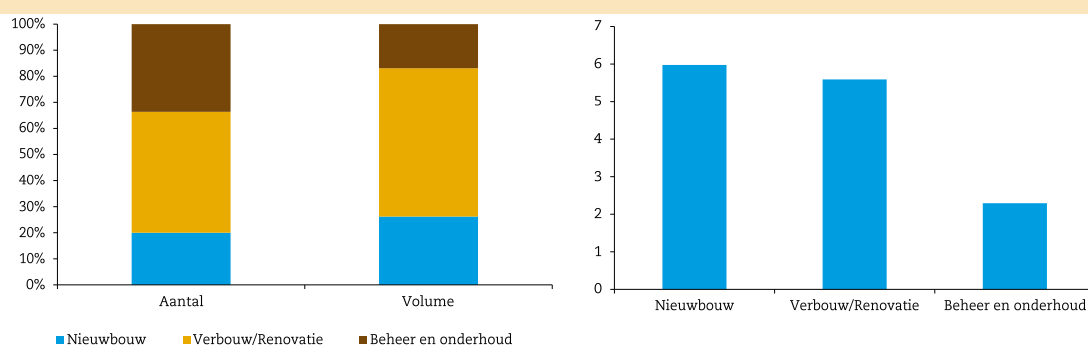
De werken van de waterschappen hebben betrekking op verschillende typen werkzaamheden. Bij 470 werken hebben de waterschappen aangegeven wat de aard van de betreffende

werkzaamheden is. Het grootste deel van de werken heeft betrekking op verbouw en renovatie. Dit betreft bijna 220 werken met een geraamde bouwsom van € 980 miljoen (figuur 3.2). Bij circa 95 werken gaat het om nieuwbouw waarmee € 450 miljoen gemoeid is. Beheer- en onderhoudswerken vertegenwoordigen een waarde van ruim € 290 miljoen. De nieuwbouwwerken zijn gemiddeld € 6 miljoen per project. Verbouw- en renovatiewerken zijn gemiddeld genomen bijna even groot als de nieuwbouwwerken met een gemiddelde bouwsom van circa € 5,6 miljoen. Beheer- en onderhoudswerken zijn veel kleiner, gemiddeld € 2,3 miljoen.⁹

Ruim de helft van het marktvolume betreft dijken/kades en RWZI's

De werken van de waterschappen doen een beroep op een breed scala aan deelmarkten. Een aantal deelmarkten springt eruit met circa 100 werken die op de markt worden gebracht: dijken/kades, bagger- en oeverwerk en RWZI's (figuur 3.3). Bezien naar het volume dat op de deelmarkt wordt gebracht, gaat het vooral om RWZI's (circa € 460 miljoen) en dijken en kades (€ 425 miljoen). RWZI-werken zijn met gemiddeld € 6,7 miljoen het grootst. Werken op het gebied van dijken/kades en polder-/boezemgemalen hebben een omvang van gemiddeld circa € 5 à 6 miljoen. Sluizen/stuwen en rioolgemalen zijn gemiddeld rond € 4 miljoen. Bij bagger- en oeverwerk is de gemiddelde projectomvang bijna € 3 miljoen.

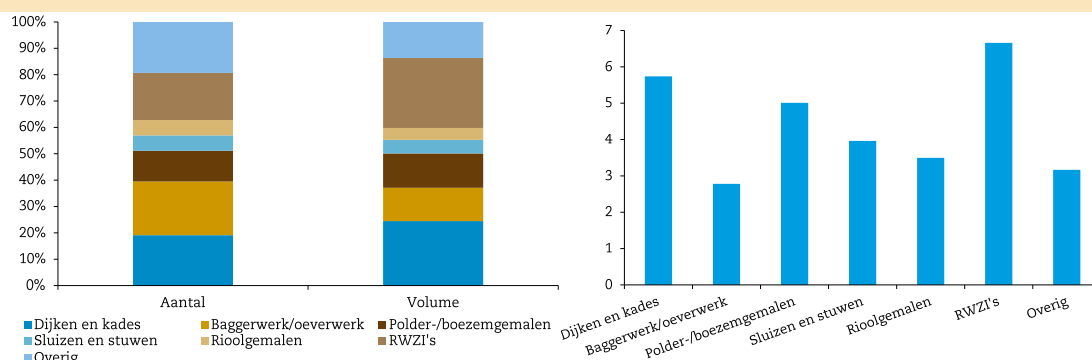
Figuur 3.2 Verdeling aantal werken en marktvolume (%) en gemiddelde omvang (mln euro) naar aard van de werkzaamheden

Bron: EIB

⁹ Hierbij moet worden bedacht dat werken met een geraamde bouwsom van minder dan € 0,5 miljoen niet in de Projectenkalender zijn meegenomen.

Figuur 3.3 Verdeling aantal werken en marktvolume (%) en gemiddelde omvang (mln euro) per deelmarkt

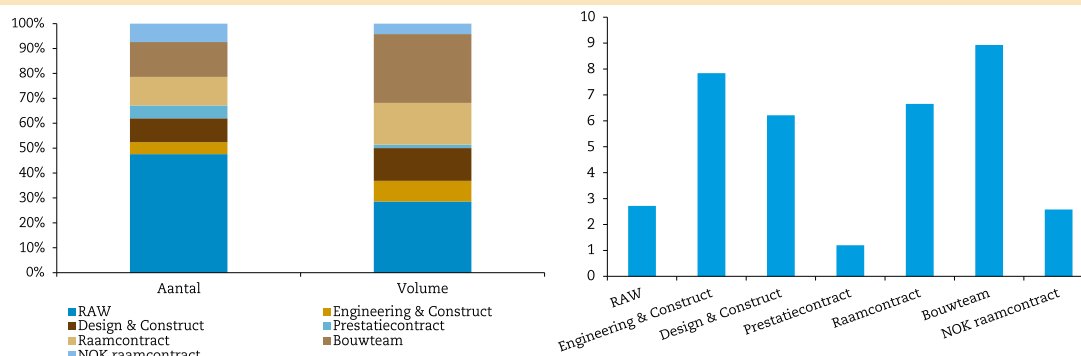
Bron: EIB

Bouwteam sterk gegroeid in marktvolume, RAW-contract vaakst toegepast

De waterschappen hanteren verschillende contractvormen waarmee werken op de markt worden gebracht. Bij ruim 270 werken is de door de waterschappen beoogde contractvorm. Bij de andere werken zal hiertoe nog moeten worden besloten. Het RAW-contract komt naar aantallen gezien verreweg het vaakst voor. Voor bijna de helft van het aantal werken wordt voor RAW-gekozen (figuur 3.4). Deze werken vertegenwoordigen een waarde van € 280 miljoen. Het bouwteam heeft met eveneens € 280 miljoen een groot aandeel in het marktvolume op de waterschapsmarkt verworven. Voor bijna 40 werken beogen de waterschappen een bouwteam toe te passen. Het bouwteam is daarmee, evenals in de bredere gww-sector, sterk in opmars bij de waterschappen. Ten opzichte van de vorige meting is het aantal bouwteams tenminste verdubbeld (zie ook figuur 3.9 in paragraaf 3.3). Bezien naar de aard van de werkzaamheden gaat het bij zes bouwteamwerken om nieuwbouw, bij 26 werken betreft dit verbouw/renovatie, bij zes werken gaat het om beheer en onderhoud.

Bij circa 30 werken is sprake van een raamcontract. Daarnaast betreffen 20 werken een nadere overeenkomst binnen een raamcontract (NOK). Bij circa 40 werken kiezen de waterschappen voor Engineering & Construct of Design & Construct. E&C- en D&C-werken vertegenwoordigen ruim € 210 miljoen aan marktvolume. Wat betreft de gemiddelde bouwsom van de werken is sprake van een tweedeling. RAW-contracten, prestatiecontracten en NOK's hebben een gemiddelde bouwsom van circa € 1,5 à 2,5 miljoen. Bij E&C, D&C, raamcontract en bouwteam is dit gemiddeld € 6 à 9 miljoen.

Figuur 3.4 Verdeling aantal werken en marktvolume (%) en gemiddelde omvang (mln euro) per contractvorm

Bron: EIB

Grote verschillen in contractvormen

Bij de waterschapswerken blijkt er een belangrijk verschil te bestaan in de beoogde contractvorm voor werken onder € 5 miljoen en werken boven € 5 miljoen (figuur 3.5). Bij projecten onder € 5 miljoen is het RAW-aandeel circa de helft van het aantal. Het aandeel E&C/D&C is beperkt, evenals het aandeel bouwteams. Bij werken boven € 5 miljoen wordt bij circa 40% het bouwteam gekozen. Ook D&C komt bij deze grotere werken vaker voor.

Figuur 3.6 laat zien dat de grootste aantallen werken voorkomen bij bagger- en oeverwerk en RWZI's (circa 80 werken). Bij dijken en kades, en polder-/boezemgemalen gaat het om 50 à 60 projecten die de waterschappen in de komende jaren op de markt zullen brengen. Bij elk van deze vier deelmarkten ligt het zwaartepunt van de werken in de bouwsomklasse € 1 – 5 miljoen. Bij bagger- en oeverwerk komen relatief veel werken voor in de klasse onder € 1 miljoen. Ook bij RWZI's komen relatief veel kleine werken voor. Werken groter dan € 20 miljoen treffen we vrijwel uitsluitend aan bij dijken en kades en RWZI's.

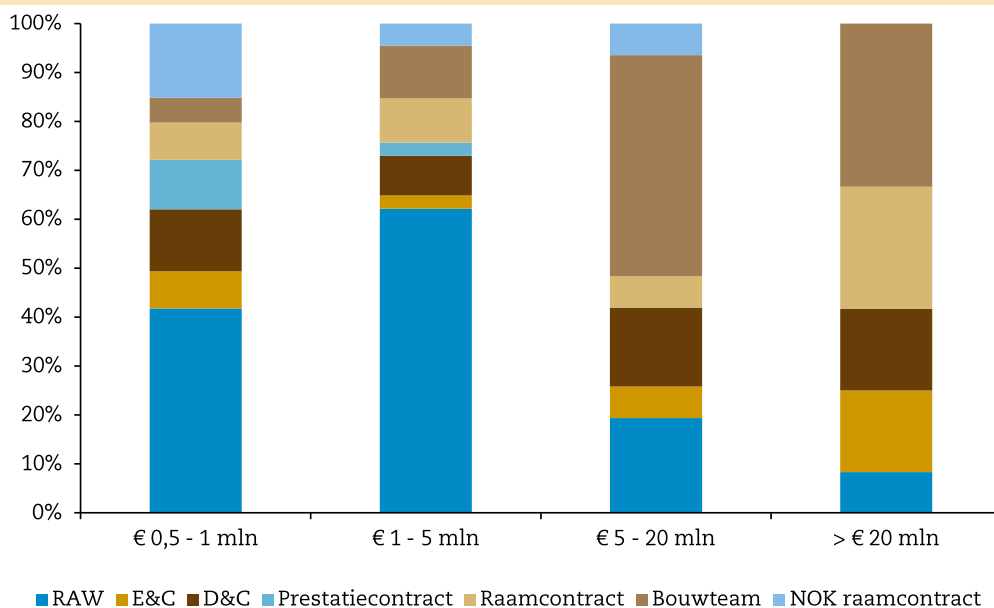
Bagger- en oeverwerk grotendeels via RAW

Figuur 3.7 toont voor de aantallen werken per deelmarkt de verdeling naar contractvorm. Voor het overgrote deel van het bagger- en oeverwerk kiezen de waterschappen voor de RAW-contractvorm. In totaal betreft dit bijna 55 werken in de komende paar jaar. Een klein deel van dit werk gaat via een raamcontract. Bij dijken en kades is voor een groot aantal werken de beoogde contractvorm nog niet bekend. Waar dit wel bekend is, zal vooral worden gekozen voor RAW. Bij polder- en boezemgemalen overheersen RAW en bouwteam. Opvallend is dat voor de werken rondom RWZI's vrijwel het gehele scala aan contracten wordt toegepast. Bouwteam komt hier het vaakst voor.

Waterschapswerken in regio Zuid het grootst

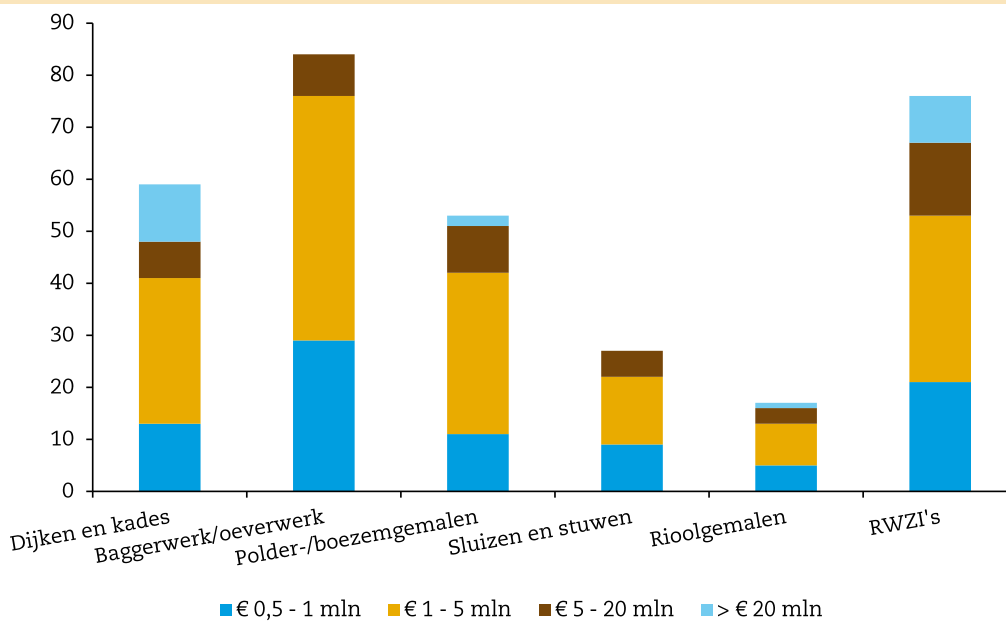
Zowel in de aantallen als in de totaal geraamde bouwsom heeft regio West het grootste aandeel met circa 40% (figuur 3.8). Oost en Zuid hebben ieder circa een kwart van de projecten. De gemiddelde waarde van de werken is in Zuid echter veel groter dan in Oost. Regio Zuid heeft daarmee een aandeel van bijna 30% in het totale marktvolume, voor Oost is dat bijna 20%. Regio Noord heeft circa 10% van zowel het aantal werken als het marktvolume.

Figuur 3.5 Verdeling aantal werken per bouwsomklasse naar contractvorm

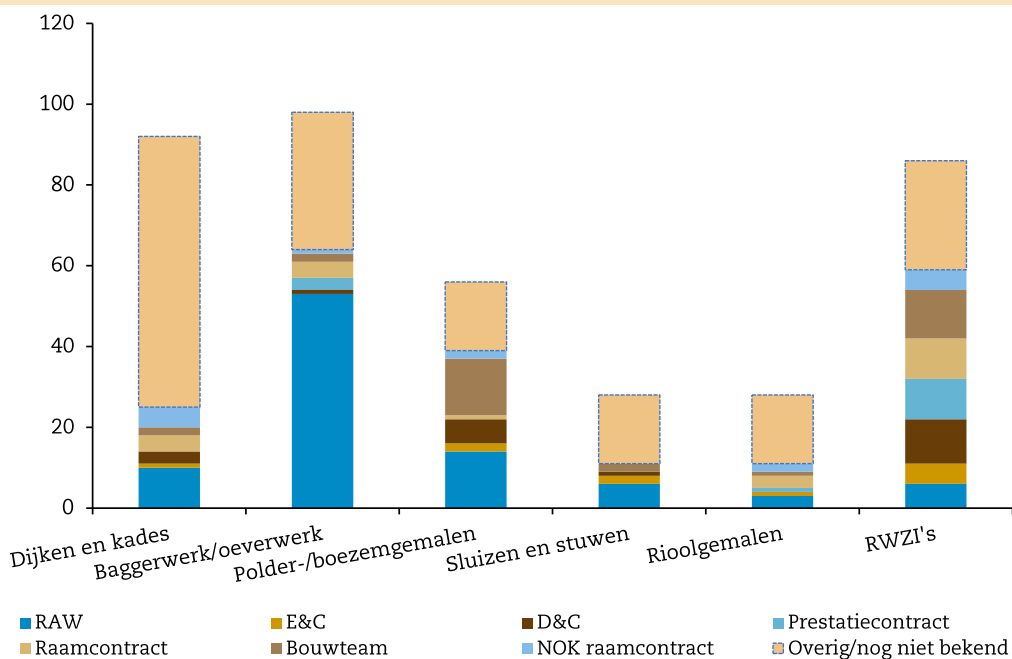
Bron: EIB

Figuur 3.6 Verdeling aantal werken per deelmarkt naar bouwsomklasse

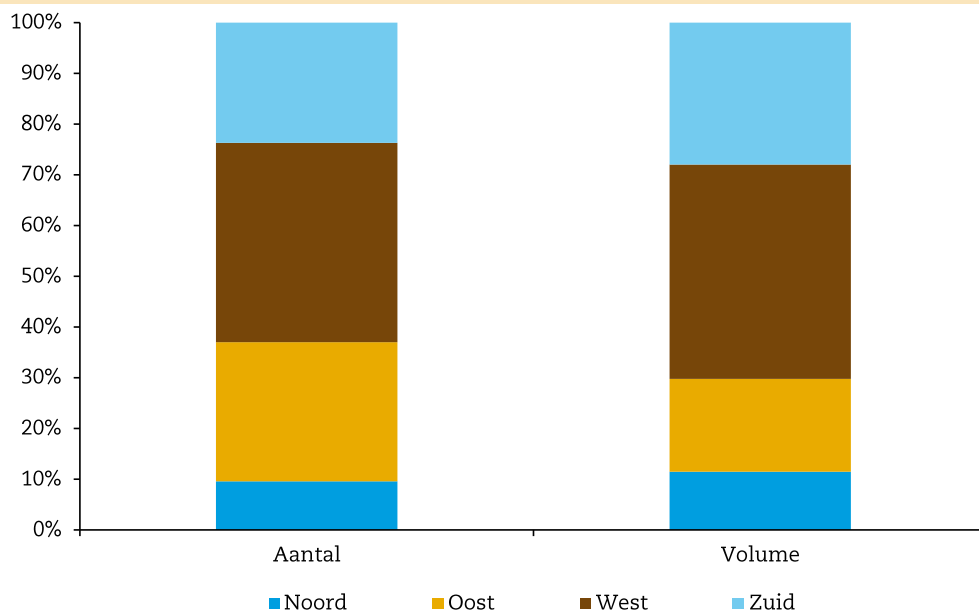
Bron: EIB

Figuur 3.7 Verdeling aantal werken per deelmarkt naar contractvorm

Bron: EIB

Figuur 3.8 Verdeling aantal werken en marktvolume (%) per regio

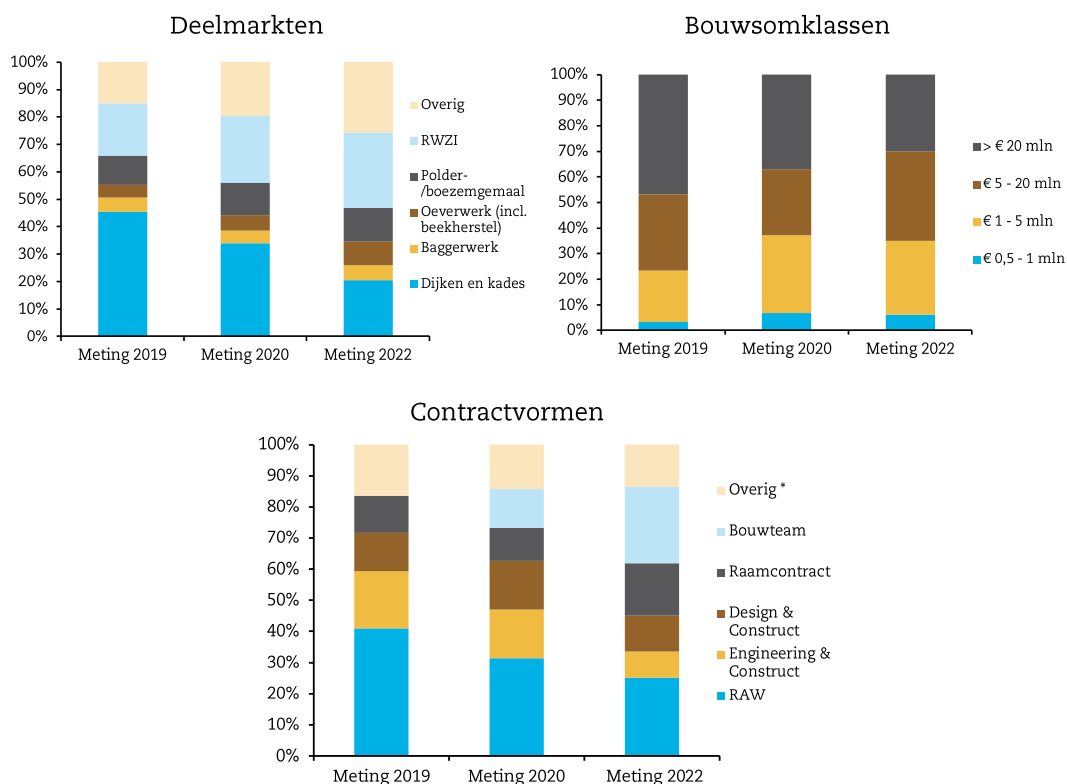
Bron: EIB

3.3 Veranderingen in het werkenbestand

Met deze derde meting van de Projectenkalender Waterschapsmarkt kunnen we een beeld geven van de veranderingen in het bestand in achtereenvolgende jaren. Het bestand laat in de drie opeenvolgende metingen op een aantal kenmerken een belangrijke ontwikkeling zien. We maken hierbij een vergelijking van het marktvolume van de metingen van 2019, 2020 en 2022 (figuur 3.9). Wat betreft de opbouw naar deelmarkten zien we in de drie metingen een aflopend aandeel van dijken en kades. In de meting van 2019 hadden dijken en kades een aandeel van 45% in het marktvolume, in de meting van 2022 is dit afgenomen naar 21%. Hiertegenover staat dat de RWZI's een toenemend gewicht krijgen bij de werken. Het aandeel is tussen de metingen van 2019 en 2022 toegenomen van 19% naar 28%. In die periode laat ook het oeverwerk een (kleine) stijging zien.

In de verdeling van het marktvolume naar bouwsomklassen is te zien dat in de drie achtereenvolgende metingen het aandeel van projecten groter dan € 20 miljoen gestaag is afgenomen, van 47% naar 30% van het marktvolume. Bij de verdeling van het marktvolume naar contractvormen is de sterke opmars van het bouwteam te zien. In de meting van 2022 is een kwart van het marktvolume verbonden aan het bouwteam. Dit is een verdubbeling van het aandeel in vergelijking met de meting van 2020. Ook het raamcontract heeft in 2022 een groter aandeel dan in de vorige metingen. Hier staat een sterke daling van RAW tegenover, van 41% naar 25%. Ook E&C heeft marktaandeel ingeleverd. In de meting van 2019 was het aandeel bijna 20%, in de meting van 2022 is dit afgenomen naar 8%.

Figuur 3.9 Verdeling marktvolume werken, metingen 2019, 2020 en 2022

* In meting 2019 is dit inclusief bouwteam

Bron: EIB

3.4 Aanbestedingen 2023-2024

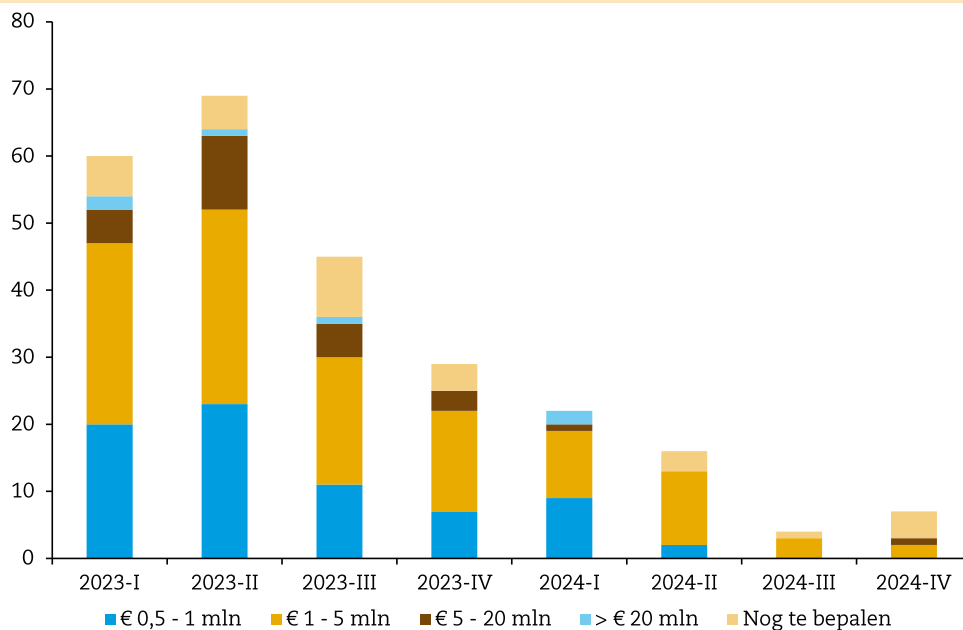
Een belangrijk doel van de Projectenkalender is om voor de verschillende werken inzicht te geven in de periode waarin deze (naar verwachting) zullen worden aanbesteed en wanneer de uitvoering zal starten. Deze informatie is zowel voor marktpartijen als de waterschappen van belang. Marktpartijen oriënteren zich op kansrijke werken in de komende jaren. Informatie over de start aanbesteding is daarbij van belang om voldoende voorbereidings- en tendercapaciteit te kunnen reserveren. Bij de projectverwerving kijken bedrijven vooral naar hun toekomstige orderportefeuille. Informatie over de start uitvoering is interessant om de beschikbare capaciteit goed te kunnen inzetten. Ook voor waterschappen is dit type informatie van belang, vooral om te voorkomen dat er grote pieken en dalen ontstaan bij de aanbestedingen. Als verschillende waterschappen gelijktijdig projecten op de markt brengen kan dit verstoring werken voor de match van vraag en aanbod.

In deze paragraaf gaan we in op de aantallen werken die in de komende kwartalen tot en met eind 2024 naar verwachting op de markt komen. Dit betreft de 258 van de 481 werken waarbij een aanbestedingsdatum bekend is die tussen het eerste kwartaal van 2023 en het laatste kwartaal van 2024 ligt. Hierbij moet worden bedacht dat het zicht op de aanbestedingsdata het best is voor de eerstkomende kwartalen. Voor werken wat verder in de tijd is nog niet altijd een beoogde aanbestedingsdatum bepaald. Kleinere aantallen werken voor aanbesteding in 2024 duiden dus niet per definitie op krimp van de markt.

In de eerste helft van 2023 circa € 400 miljoen aan werken in aanbesteding

In het eerste kwartaal van 2023 zal naar verwachting de aanbesteding van circa 60 werken starten (figuur 3.10). Dit betreft 20 werken in de bouwsomklasse tussen € 0,5 en € 1 miljoen en 27 werken in de bouwsomklasse tussen € 1 en € 5 miljoen. Ook staan er twee werken van meer dan € 20 miljoen op stapel. Het totale volume voor dit kwartaal bedraagt ongeveer € 190 miljoen. In het tweede kwartaal van 2023 komen naar verwachting circa 70 werken op de markt met een geraamd volume van bijna € 215 miljoen.

Figuur 3.10 Aantal aanbestedingen per bouwsomklasse, 2023-I t/m 2024-IV

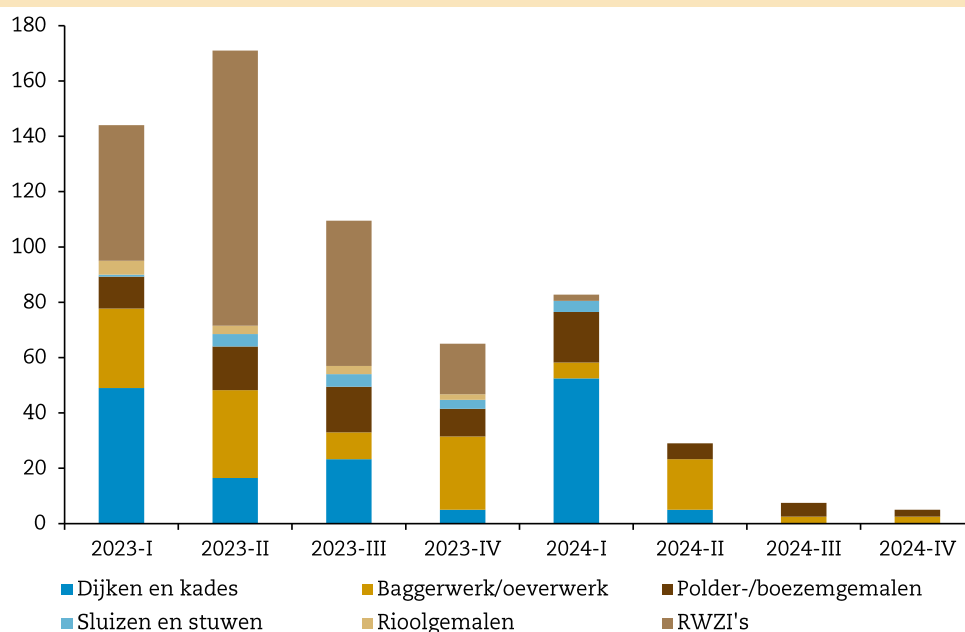
Bron: EIB

In de eerste helft van 2023 negen grote RWZI's op de markt

Werken die naar verwachting in 2023-I worden aanbesteed, hebben vooral betrekking op dijken en kades, baggerwerk/oeverwerk en RWZI's (figuur 3.11). In het tweede kwartaal komt meer dan de helft van het aanbestedingsvolume voor rekening van RWZI's. De waterschappen verwachten in de eerste helft van 2023 negen RWZI-werken van € 5 miljoen of meer op de markt te brengen. Ook voor het derde kwartaal van 2023 staat een relatief groot RWZI-volume op de planning. Daarnaast hebben de waterschappen nog voor circa € 100 miljoen aan RWZI-werken in voorbereiding waarvoor nog geen aanbestedingsdatum is bepaald. Figuur 3.12 laat zien dat in de tweede helft van 2023 het aantal te starten werken nog hoog ligt, terwijl het aantal aanbestedingen dan terugloopt.

In 2024 ligt het aantal aanbestedingen vooralsnog een stuk lager. Over het algemeen geldt dat in de kwartalen tot en met het tweede kwartaal van 2023 veel meer werken per kwartaal worden aanbesteed dan in de periode erna. Dit heeft uiteraard te maken met de voorbereidingstijd van en onzekerheid rondom werken. Hoe verder in de toekomst de daadwerkelijke uitvoering van werken ligt, hoe groter de onzekerheid over een specifieke aanbestedingsdatum. De sterke afname van het aantal aanbestedingen na de eerste drie kwartalen van 2023 geldt voor de meeste deelmarkten (figuur 3.13).¹⁰

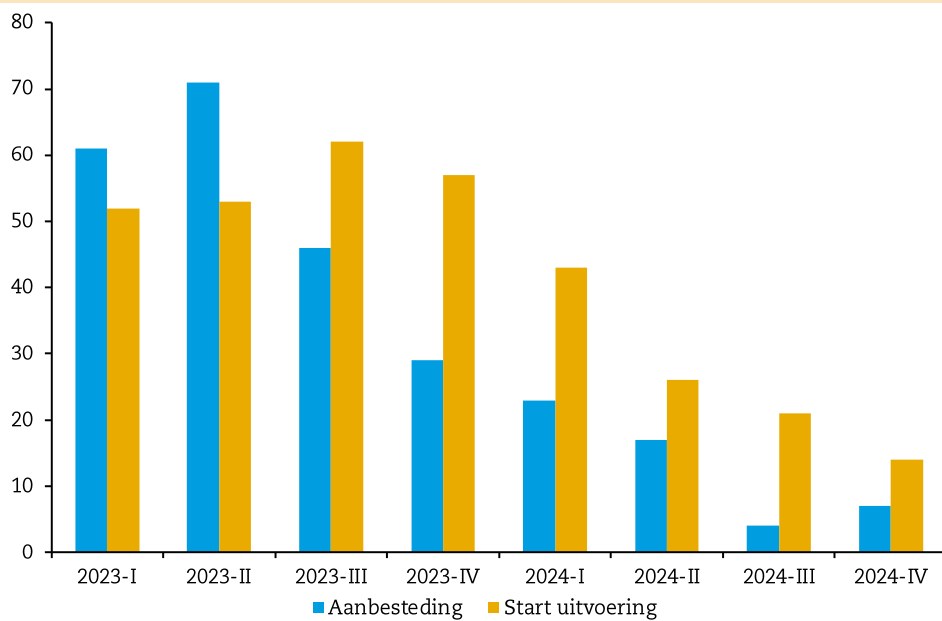
Figuur 3.11 Aanbestedingen per deelmarkt, 2023-I t/m 2024-IV (mln euro)

Bron: EIB

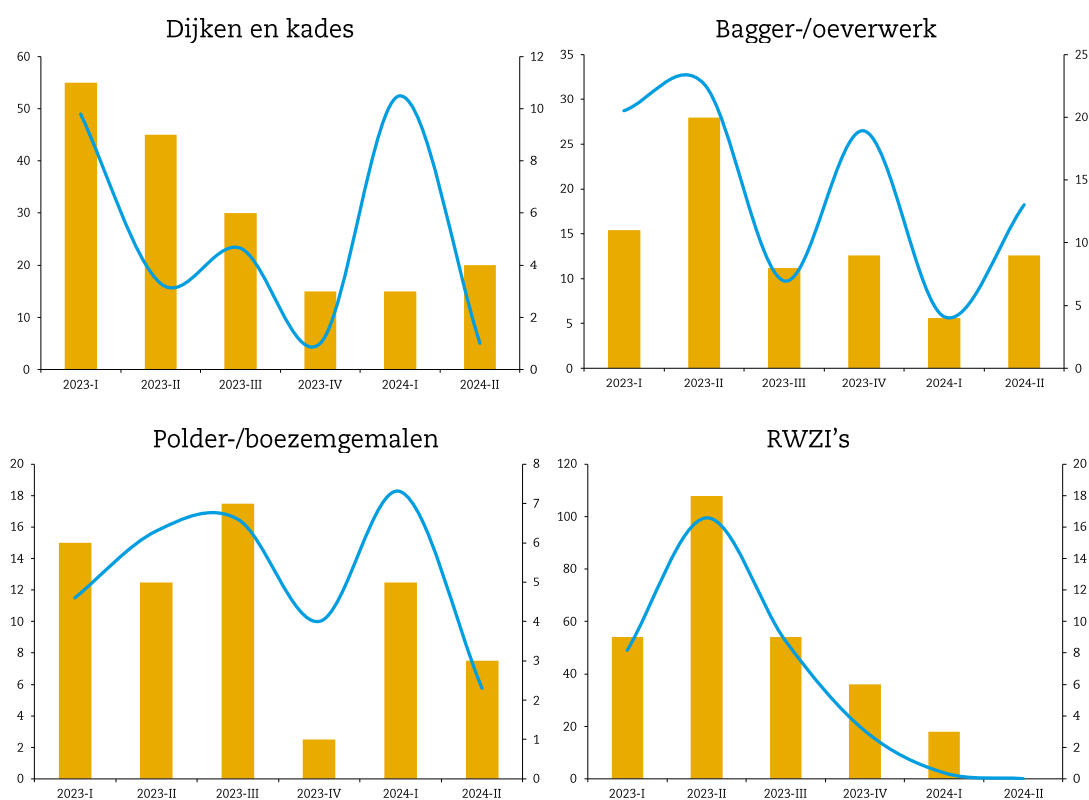
¹⁰ In deze figuur zijn de kwartalen 2024-III en 2024-IV niet opgenomen aangezien voor deze kwartalen weinig werken op de kalender staan, waarvan in veel gevallen ook de bouwsom nog niet bekend is.

Figuur 3.12 Aanbesteding en start uitvoering, 2023-I t/m 2024-IV (aantal werken)

Bron: EIB

Figuur 3.13 Aanbestedingen per deelmarkt, 2023-I t/m 2024-II, aantallen (staaf, rechteras) en volume in miljoen euro (lijn, linker as)

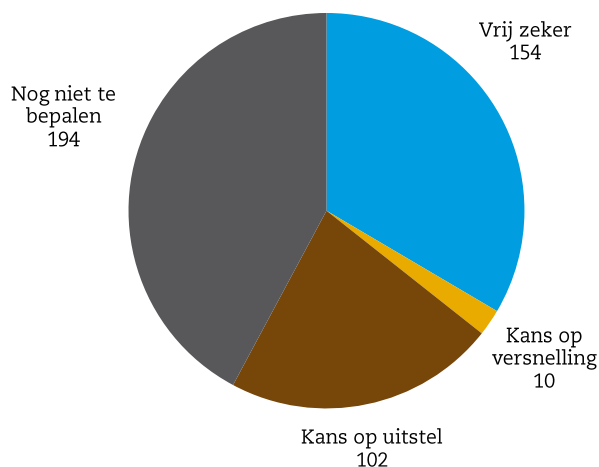

Bron: EIB

Aanbestedingsdatum bij één op de drie werken vrij zeker

In deze meting is voor het eerst in beeld gebracht welke inschatting de waterschappen maken van de betrouwbaarheid van de aanbestedingsdatum. Bij circa 35% van de werken is de aangegeven aanbestedingsdatum volgens de huidige inschatting van de waterschappen vrij zeker (figuur 3.14). Circa 100 werken (ruim 20% van het aantal werken) heeft volgens de waterschappen kans op uitstel. Een zeer klein aantal projecten maakt kans op versnelling. Van bijna 200 werken is nog niet goed aan te geven hoe betrouwbaar de aangegeven start van de aanbesteding is (40% van het aantal werken).

Figuur 3.14 Mate van betrouwbaarheid van de start aanbesteding

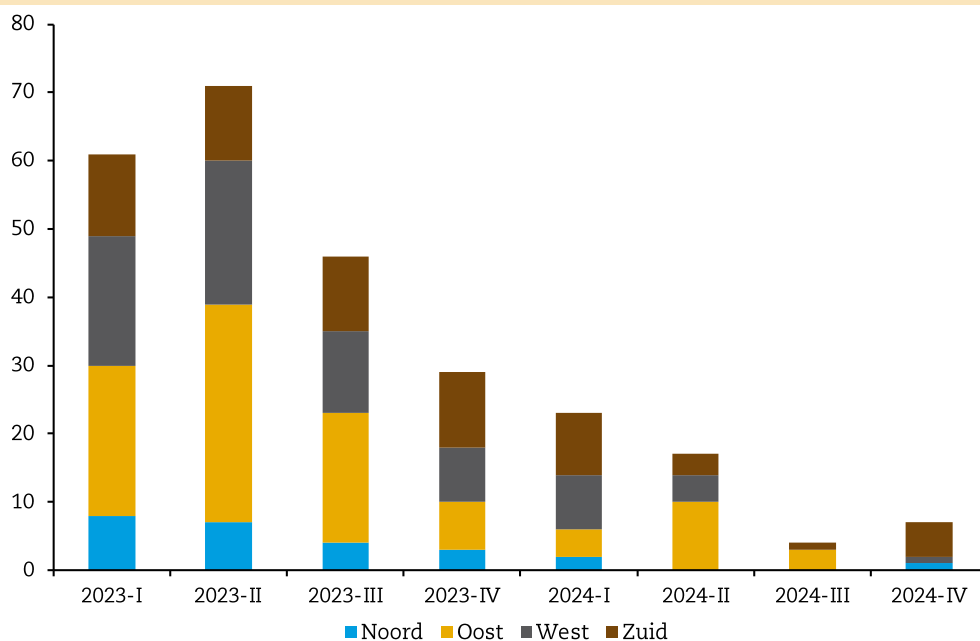
Bron: EIB

3.5 Aanbestedingen per regio

Figuur 3.15 geeft een overzicht van het aantal aanbestedingen dat voor 2023 en 2024 in de verschillende regio's is gepland. In de eerste helft van 2023 komen bij de waterschappen in regio Oost circa 55 werken op de markt. In regio West zijn dit ongeveer 40 werken. De waterschappen in Noord en Zuid verwachten in de eerste helft van 2023 circa 15 respectievelijk 25 werken aan te besteden.

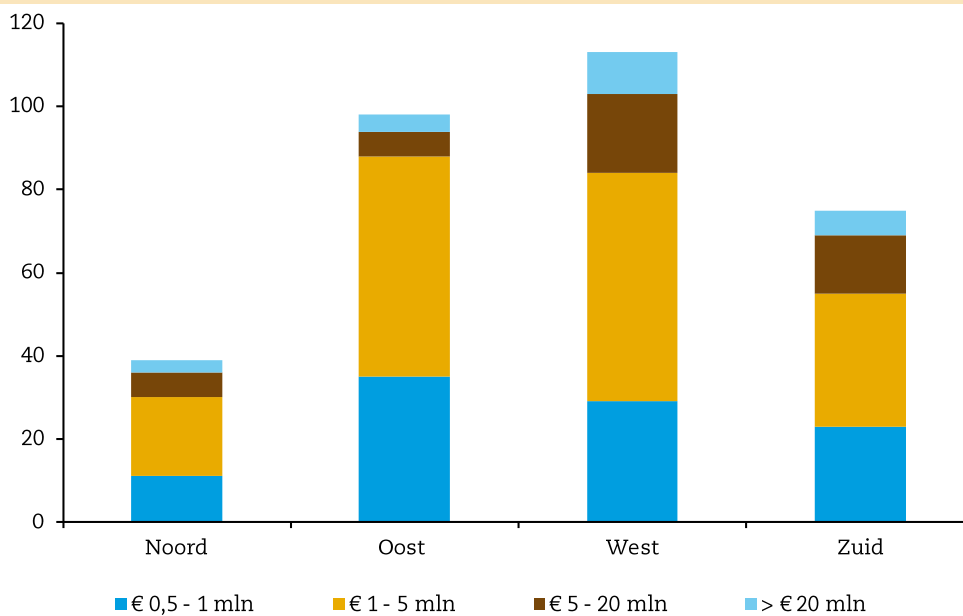
Evenals op landelijk niveau hebben werken met een geraamde bouwsom tussen € 1 en € 5 miljoen in alle vier regio's het grootste aandeel in het aantal werken (figuur 3.16). Op landelijk niveau zijn er circa 25 werken groter dan € 20 miljoen. Tien van deze werken zijn van waterschappen in regio West. In Noord, Oost en Zuid gaat het om respectievelijk drie, vier en zes werken.

Figuur 3.15 Aantal aanbestedingen per regio, 2023-I t/m 2024-IV

Bron: EIB

Figuur 3.16 Aantal aanbestedingen per regio en bouwsomklasse, 2023-I t/m 2024-IV

Bron: EIB

3.6 Voortgang van individuele werken

Groot aantal werken tot anderhalf jaar uitgesteld in vergelijking met vorige meting

Naast veranderingen in de samenstelling van het werkenbestand kunnen we uit de achtereenvolgende metingen ook de voortgang van individuele werken volgen. Hiervoor vergelijken we de verwachte start aanbesteding van de werken in deze meting met de verwachte start van de vorige meting. Bij de waterschappen staan 86 werken zowel in de meting van 2020 als die van 2022. Hiervan kan voor 59 werken de start van de aanbesteding worden vergeleken, bij de rest was de aanbestedingsdatum in de vorige meting en/of in deze meting nog niet bekend. Bij alle 59 werken is uitstel opgetreden in vergelijking met de vorige meting (tabel 3.1). Dit betreft zowel nieuwbouwwerken als werken bij verbouw/renovatie en beheer en onderhoud. Geen enkel van de 59 werken is versneld of zal de eerder voorziene start van de aanbesteding halen. Het gemiddelde uitstel van deze werken is ruim 5 kwartalen. Verbouw-/renovatiewerken kennen met 5,9 kwartalen een sterkere mate van uitstel dan werken voor nieuwbouw of beheer en onderhoud.

Uitstel kan verschillende oorzaken hebben, zoals beperkingen vanuit de coronacrisis, leverantieproblemen of de stikstofproblematiek.¹¹ In deze meting is nog niet ingegaan op mogelijke achtergronden van de veranderingen in de planning. Dit komt in volgende metingen mogelijk in beeld.

Tabel 3.1 Aantal uitgestelde werken en gemiddeld uitstel in kwartalen, naar de aard van de werkzaamheden (meting 2022 in vergelijking met meting 2020)

	Aantal uitgestelde werken	Gemiddeld uitstel
Nieuwbouw	26	4,3
Verbouw/renovatie	24	5,8
Beheer en onderhoud	9	4,9
Totaal	59	5,3

Bron: EIB

¹¹ De informatie in deze Projectenkalender is verzameld vóór de uitspraak van de Raad van State over de bouwvrijstelling in de zaak Porthos. De eventuele effecten van deze uitspraak zijn derhalve niet meegenomen in deze vergelijking.

4 Diensten op de Projectenkalender

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk komen de door de waterschappen aangeleverde diensten aan bod. Veertien van de 22 waterschappen hebben diensten opgenomen in hun projectformulieren en deze waterschappen geven aan 56 diensten in de periode 2022-2024 op de markt te zullen brengen. Aangezien ruim een derde van de waterschappen geen diensten heeft genoemd in hun projectformulier, zal het aantal dienstenprojecten in realiteit hoger liggen. De beschrijving en analyse van de diensten in dit hoofdstuk moet daarom met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. Twee van de aangedragen diensten vallen in de bouwsomklasse € 5-20 miljoen. Aangezien deze twee opgaven lijken op overkoepelende contracten, zijn deze niet meegenomen in de analyse. Het totale volume van de 54 overgebleven diensten bedraagt ongeveer € 49 miljoen.

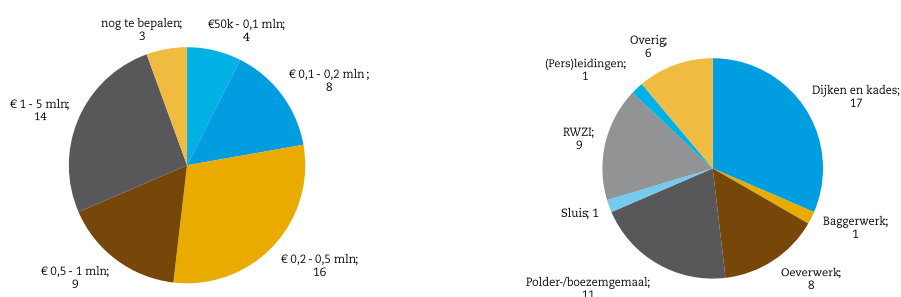
4.2 Kenmerken van de diensten

Diensten het meest gevraagd in deelmarkt dijken en kades

De meeste diensten (69%) hebben een waarde van minder dan € 1 miljoen (figuur 4.1), terwijl ruim een kwart een waarde van meer dan € 1 miljoen heeft. De diensten van meer dan € 1 miljoen zijn vooral op het gebied van dijken en kades, RWZI's en polder- en boezemgemaalen. De genoemde deelmarkten zijn de belangrijkste deelmarkten voor diensten. Dijken en kades heeft hierbij duidelijk het grootste aandeel; 17 diensten vallen in deze deelmarkt.

Van circa 30 diensten is bij de waterschappen bekend welke contractvorm hiervoor zal worden gebruikt. Twee derde hiervan zal worden aanbesteed als raamcontract, of als nadere overeenkomst binnen een reeds gesloten raamcontract. Daarnaast zullen er drie diensten worden aanbesteed als bouwteam.¹²

Figuur 4.1 Verdeling aantal diensten naar bouwsomklasse en deelmarkt

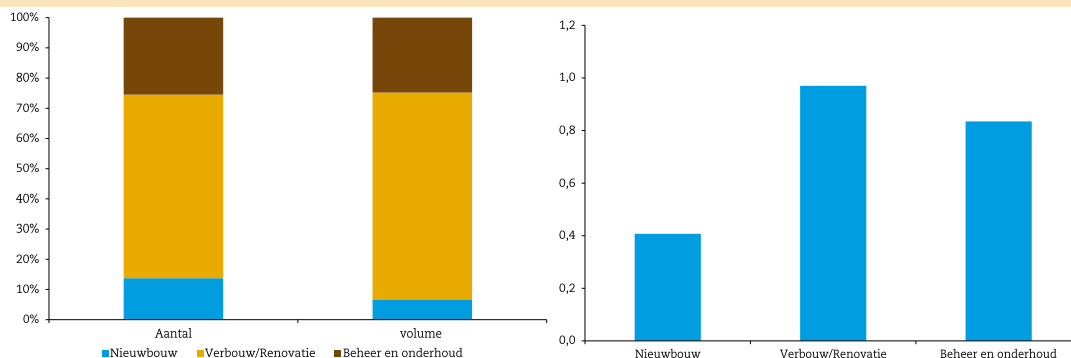
Bron: EIB

Het grootste aandeel van de diensten valt qua aard van de werkzaamheden onder verbouw en renovatie. Dit betreft ruim 60% van het aantal diensten en bijna 70% van het volume (figuur 4.2). Ook de gemiddelde waarde per dienst ligt het hoogste bij dit type werkzaamheid en bedraagt ongeveer € 1 miljoen. Ongeveer één op de zeven aangedragen diensten is ten behoeve

¹² Mogelijk betreft dit andersoortige diensten, vergelijkbaar met het werk van een aannemer.

van nieuwbouw. De gemiddelde waarde per dienst ligt bij nieuwbouw ook het laagst, met ongeveer € 400.000 per dienst. De meerderheid van diensten ten behoeve van nieuwbouw ligt op het gebied van oeverwerk en polder-/boezemgemaal. Diensten op het gebied van beheer en onderhoud maken qua aantal en volume ongeveer een kwart van het totaal uit.

Figuur 4.2 Verdeling aantal diensten en marktvolume (%) en gemiddelde omvang (mln euro) naar aard van de werkzaamheden

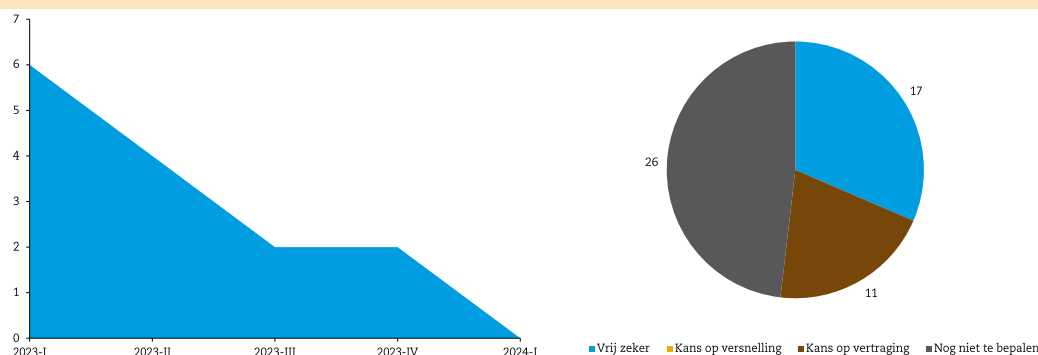

Bron: EIB

4.3 Aanbesteding van diensten in 2023-2024

In 2023 staan er vooralsnog 14 diensten op stapel. Hiervan zijn er zes in het eerste kwartaal gepland, vier in het tweede, en twee per kwartaal in de laatste helft van 2023. Hierbij moet vermeld worden dat diensten in de gww van nature een veel kortere tijdshorizon hebben dan werken. Daarom is het waarschijnlijk dat het aantal aanbestede diensten in 2023 hoger zal uitvallen. Ook moet van een derde van de door de waterschappen aangedragen diensten nog worden bepaald wanneer deze op de markt worden gezet. Tot slot zijn er acht waterschappen die in het geheel geen diensten hebben aangeleverd.

Figuur 4.3 Aanbestedingen per kwartaal (2023-I tot en met 2024-I), en mate van zekerheid

Bron: EIB

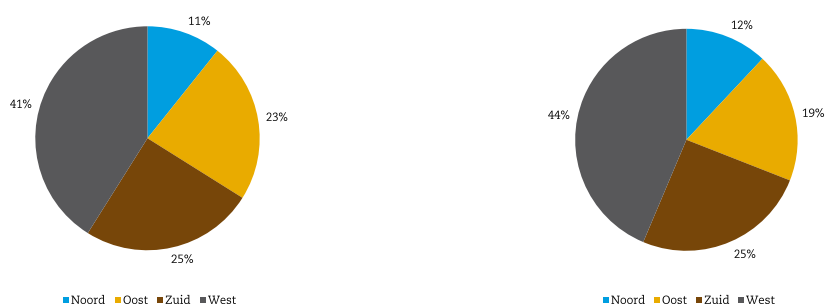
Van ongeveer de helft van de diensten hebben de waterschappen een inschatting gemaakt van de mate van zekerheid met betrekking tot de aanbestedingsdatum. Van dat aandeel verwachten de waterschappen dat ongeveer twee derde hoogstwaarschijnlijk in het

aangegeven kwartaal van aanbesteding op de markt zal worden gezet. Van een derde verwacht men dat er een kans op uitstel is.

4.4 Aanbestedingen per regio

Ruim vier op de tien aangedragen diensten zullen worden aanbesteed door waterschappen in de regio West. De regio's Zuid en Oost hebben elk ongeveer een kwart van de diensten aangedragen, de regio Noord heeft met ruim 10% het kleinste aantal. Het aandeel in het volume van de diensten is bij de regio West en Noord relatief groter dan het aandeel in het aantal diensten. Dit betekent dat de projectsom bij deze regio's relatief groter is. Bij de regio Oost is het aandeel in het volume juist kleiner.

Figuur 4.4 Dienstenprojecten per regio, aantal (links) en volume (rechts), als percentage van totaal

Bron: EIB

Bijlage Voorbeeld van een project factsheet

Project fact sheet

Kenmerk		Informatie
Regio		Zuid
Waterschap		Brabantse Delta
Projectomschrijving	Realisatie maatregelen wateroverlast Vosdonk Etten-Leur	
Werk of dienst		Werk
Aard van de werkzaamheden		Verbouw/renovatie
Belangrijkste deelmarkt		Overig
Bouwsomklasse		€ 1 – 5 mln
Contractvorm		RAW
Start aanbesteding		2023-II
Start uitvoering		2023-IV
Zekerheid start aanbesteding		Vrij zeker

Bron: EIB

Koninginneweg 20
1075 CX Amsterdam
t (020) 205 16 00
eib@eib.nl
www.eib.nl